

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ, Ο ΣΥΝΕΧΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ του Π. Πουλιόπουλου

Το κείμενο που ακολουθεί το έγραψε ο φωτισμένος ☐ προλεταριακός ηγέτης, Παντελής Πουλιόπουλος, -ο πρώτος Γ.Γ. του ΚΚΕ (1924-1926)- που από τους πρώτους όρθωσε το

ανάστημά του απέναντι στους σταλινικούς παραχαράκτες και στραγγαλιστές του λενινικού μπολσεβικισμού, συμπαρατάχθηκε με την Διεθνή Αριστερή Αντιπολίτευση (και στη συνέχεια 4η Διεθνή) που πάλευε με συνέπεια για την στρατηγική της διαρκούς επανάστασης. Και αταλάντευτα υποστήριζε ότι ο Λ. Τρότσκι ήταν ο συνεπέστερος θεωρητικό της διαρκούς επανάστασης, ο συνεχιστής του Μαρξ και του Λένιν! Το ίδιο πιστεύουμε και εμείς, εδώ και πολλά χρόνια. Κάνουμε μήπως κάποιο λάθος; Οι επιμελητές και εκδότες του τελευταίου βιβλίου του Κώστα Μπατίκα, που ισχυρίζονται ότι δεν υπήρξε κανείς που να υπερασπίσει την γνήσια επαναστατική θεωρία απέναντι στην σοβιετική γραφειοκρατία, τι έχουν άραγε να πουν; Ο συναρχηγός της Οκτωβριανής επανάστασης και συνυδριτής της Κομμουνιστικής Διεθνούς, ο Λέων Τρότσκι, συνέχισε ή όχι την πάλη του Λένιν για την διεθνή σοσιαλιστική επανάσταση και τον κομμουνισμό; Και πως αποδείχνουν τους ισχυρισμούς τους; - Εργ.Δήμ.]

[Διαβάστε το κείμενο του Π.Π. ...](#)

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ

του Π. Πουλιόπουλου

[Ο πρώτος Γ.Γ. του ΚΚΕ (1924-1926), ο Παντελής Πουλιόπουλος, ήταν ένας γνήσιος μαθητής και συνεπής συνεχιστής των διαρκοεπαναστατικών ιδεών του Μαρξ, του Λένιν και του Τρότσκι στη χώρα μας. Ολόκληρο το έργο του, η δράση του και ο ηρωικός του θάνατος, μαρτυράνε με τρόπο αναμφισβήτητο ότι ήταν ένας βαθύς μελετητής και γνώστης της μαρξιστικής επαναστατικής θεωρίας, ένας αληθινός διερμηνευτής του λενινικού μπολσεβικισμού! Κανένας ως τώρα δεν βρέθηκε ικανός να αμφισβητήσει στα σοβαρά αυτή την αλήθεια.

Ο φωτισμένος αυτός προλεταριακός ηγέτης, που από τους πρώτους όρθωσε το ανάστημά του απέναντι στους σταλινικούς παραχαράκτες και στραγγαλιστές του λενινικού μπολσεβικισμού, συμπαρατάχθηκε με την Διεθνή Αριστερή Αντιπολίτευση (και στη συνέχεια 4η Διεθνή) που πάλευε με συνέπεια για την στρατηγική της διαρκούς επανάστασης. Και αταλάντευτα υποστήριζε, όπως φαίνεται και από το κείμενο που ακολουθεί, ότι ο Λ. Τρότσκι ήταν ο συνεπέστερος θεωρητικό της διαρκούς επανάστασης, ο συνεχιστής του Μαρξ και του Λένιν!

Το ίδιο πιστεύουμε και εμείς, εδώ και πολλά χρόνια. Κάνουμε μήπως κάποιο λάθος; Οι επιμελητές και εκδότες του τελευταίου βιβλίου του Κώστα Μπατίκα, που ισχυρίζονται ότι δεν υπήρξε κανείς που να υπερασπίσει την γνήσια επαναστατική θεωρία απέναντι στην σοβιετική γραφειοκρατία, τι έχουν άραγε να πουν; Ο συναρχηγός της Οκτωβριανής επανάστασης και συνυδριτής της Κομμουνιστικής Διεθνούς, ο Λέων Τρότσκι, συνέχισε ή όχι την πάλη του Λένιν για την διεθνή σοσιαλιστική επανάσταση και τον κομμουνισμό; Και πως αποδείχνουν τους ισχυρισμούς τους; - Εργ.Δήμ.]

I

ΤΡΟΤΣΚΙ, Ο ΣΥΝΕΧΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ

1. Απαράλλαχτα όπως κι ο Λένιν, ο Τρότσκι έλεγε πάντα ότι είναι απλά και μόνο μαρξιστής, ένας γνήσιος μαθητής του Μαρξ. Πραγματικά, δεν υπάρχει κανένας "λενινισμός" ούτε κανένας "τροτσκισμός" σαν ιδιαίτερες, νέες θεωρίες δίπλα στο μαρξισμό, που να τότε διορθώνουνε ή να "συμπληρώνουνε τα κενά του".

2. Οι γιγάντιες επιστημονικές ανακαλύψεις που χρωστάμε στη μεγαλοφυΐα του Μαρξ και του Ένγκελς: υλιστική αντίληψη της ιστορίας, οικονομική και πολιτική θεωρία των νόμων της καπιταλιστικής κοινωνίας και της σοσιαλιστικής της μεταμόρφωσης - απαρτίζουν ένα σφιχτοδεμένο σύνολο θεωριών. Θεμελιωμένες σε μian ιδιαίτερη κοσμοθεωρητική βάση, το διαλεκτικό ματεριαλισμό, δημιουργούν για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπίνης σκέψης μια πραγματικά επιστημονική θεωρία για το κοινωνικό γίγνεσθαι. Πηγάζουνε από μian ανώτερη δημιουργική σύνθεση της κλασικής γερμανικής φιλοσοφίας, της αγγλικής πολιτικής οικονομίας και του γαλλικού σοσιαλισμού στα μέσα του 19ου αιώνα.

3. Κανένας μετά το θάνατο και του Ένγκελς δεν πρόσθεσε στο οικοδόμημα αυτό του μαρξισμού καμία νέα βάση "συμπληρωματική" δίπλα σε κείνες που είχε βάλει το ρηξικέλευθο πνεύμα των δυο Διδασκάλων. Ούτε και να γκρεμίσουνε μπόρεσαν καμιά από κείνες. Η ρεβιζιονιστική απόπειρα του Ε. Μπερνστάιν στα τέλη του 19ου αιώνα να αναθεωρήσει την οικονομική θεωρία του μαρξισμού, ειδικότερα τη θεωρία της συγκέντρωσης και της απαθλίωσης και οι απόπειρες των Μ. Άντλερ και Μπαζάρωφ - Μπογκντάνωφ στις αρχές του 20ου να "συγχωνεύσουνε" την κοσμοθεωρία του μαρξισμού με το νεοκαντιανισμό και τον εμπειριοκριτικισμό, δεν στάθηκαν πρόοδες επιστημονικές. Έμειναν εκλεκτικές αντιδραστικές προσπάθειες και λησμονηθήκανε νωρίς, αφού κάποτε κατάφεραν να σκορπίσουν προσωρινή σύγχυση. Ακόμη χειρότερα με την παλιότερη απόπειρα του Λά-βρωφ να βρει τη γέφυρα με τον αναρχισμό και το μπακουινικό ιδεαλισμό, και την κατοπινή του Κούνωφ να συμβιβάσει τη θεωρία του μαρξισμού με το λιμπεραλισμό ("Μαρξική θεωρία του κράτους κ.λπ.).

Του Κ. Κάουτσκι, ύστερα, η αξιοσημείωτη προσπάθεια να δημιουργήσει μian σύνθεση του μαρξισμού με τα νεότερα πορίσματα της εθολογίας και της βιολογίας (δαρβινισμός και

ιδίως νεολαμαρκισμός), με σκοπό μίαν ενιαία εξήγηση του κοινωνικού, μαζί και βιολογικού γίνεσθαι με τέτοιο πρίσμα θα ήτανε στην καλύτερη περίπτωση μια εμβαθυντική εργασία περιορισμένη στις ίδιες τις κοσμοθεωρητικές βάσεις του κλασικού μαρξισμού (Μαρξ - Ένγκελς: "Αγία Οικογένεια", Ένγκελς: "Διαλεχτική της Φύσης", "Λ. Φόουερμπαχ", "Αντι-Ντύρινγκ" α' μέρος). Από την άλλη μεριά η βασική κριτική του καουτσκιανισμού στου Ένγκελς την έκθεση για τη γένεση του κράτους είναι κατά βάθος μια εκλεκτική υποχώρηση από τις κατακτημένες θεωρητικές θέσεις του μαρξισμού: "συγκρητισμός" του Μαρξ με τον Γκούμπλοβιτς ("θεωρία για τις ράτσες", - "Rassentheorie"). Η θεωρητική εισφορά του μεταπολεμικού Κάουτσκι είναι ντροπαλή προσέγγιση στις θέσεις του μπερνσταϊνισμού που με τόση επιτυχία τις είχε ανασκευάσει στα τέλη του αιώνα αυτός ο ίδιος ο θεωρητικός της 2ης Διεθνούς. Από δω και η ασυμφιλίωτη πάλη του με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ, το Λένιν και τον Τρότσκι και με τη θεωρία του μπολσεβικισμού γενικά.

4. Από την ίδια την ουσία του ο μαρξισμός δεν είναι δόγμα κλειστό, ακίνητο. Προϋποθέτει ίσα - ίσα τη δυνατότητα και την αναγκαιότητα της κατοπινής του ανάπτυξης. Με τα δεδομένα της ολοένα καινούργιας πείρας και με τις νέες ανακαλύψεις της επιστήμης, ο μαρξισμός -η ίδια η μέθοδος του- το απαιτούσε εξ αρχής όχι μόνο να ελέγχεται κάθε φορά για να επαληθευτεί, αλλά και να πλουτίζεται με νέες θεωρητικές κατακτήσεις. Το δέντρο του μαρξισμού με τις δυνατές του ρίζες χωμένες στο γόνιμο έδαφος της ιστορικής πραγματικότητας, που τις απλώνει ολοένα βαθύτερα, ολοένα ψηλότερα τεντώνει τα κλαδιά του και ολοένα θα πλουτίζεται με νέες διακλαδώσεις ξεπεταγμένες από το ρωμαλέο κορμό της πηγαίας του διδασκαλίας.

5. Είναι "αιώνια" αλήθεια ο μαρξισμός, αντίθετα με όλες τις άλλες που καμιά τους δεν είναι απόλυτη, για πάντα δοσμένη; Αποκλείεται στο μέλλον η ιστορική πείρα να τότε διαψεύσει στο σύνολο του ή σε μερικές από τις βάσεις του;

Κριτήριο επαληθευτικό κάθε θεωρίας - η πράξη. "Έν αρχή ην η πράξις". Όλες οι νέες πραγματικότητες που μετά το θάνατο των δυο ιδρυτών η εξέλιξη παρουσίασε ή η επιστήμη διακρίβωσε με τα νέα τελειότερα εργαλεία παρατήρησης, πειραματισμού και λογικής αφαιρέσεως, δεν έκαναν ως τώρα τίποτε άλλο παρά να επιβεβαιώνουνε την επιστημονική ορθότητα των μαρξιστικών αναλύσεων. Από την άποψη αυτή, μόνο ένα είδος "αναθεώρηση", του μαρξισμού είναι δυνατό και αναγκαίο: η ανάπτυξη, ο πλουτισμός των επαληθευμένων του βάσεων με τις νεότερες κατακτήσεις της κοινωνικής επιστήμης και της γενικής θεωρίας των επιστημών. Όχι πίσω προς τον Κάντ ή τον Άγιο Αυγουστίνο, αλλά πιο μπρος, προς την καθολική επιστήμη της κομμουνιστικής κοινωνίας, που θα επιστεγάσει τον πανανθρώπινο πολιτισμό.

Τέτοιο είναι το προοδευτικό έργο που επιτελέσανε οι καλύτεροι μαθητές του Μαρξ και αναστηλωτές του επαναστατικού μαρξισμού από τον επίγονο Ρεφορμισμό - η Ρόζα Λούξεμπουργκ, ο Ν. Λένιν και ο Λ. Τρότσκι.

6. Ο μαρξισμός αποδείχτηκε εντελώς επαρκής για να εξηγήσει το κοινωνικό γίγνεσθαι με βάση τα δεδομένα της εμπειρίας στην εποχή του καπιταλισμού, της κατάρρευσης του και της σοσιαλιστικής επανάστασης. Οι μελλοντικές γενεές της κομμουνιστικής κοινωνίας δίχως άλλο θα ανεβάσουν πολύ ψηλότερα την ανθρώπινη γνώση με την ασύγκριτα πλουσιότερη πείρα τους και τα ασύγκριτα τελειότερα γνωστικά τους όργανα. Στην ανυψωτική τους αυτή κίνηση θα χρειαστεί να πατήσουνε στο σκαλοπάτι του μαρξισμού πάνω απ' όλα, απaráλλαχτα όπως άλλοτε ο Μαρξ και ο Ένγκελς χρειάστηκε να πατήσουνε στις πρωτοτερινές τους βαθμίδες, από τον Αριστοτέλη ίσαμε το Σπινόζα. Το ίδιο και οι επιστήμες της φύσης για να προσεγγίσουνε την πραγματικότητα ανέβηκαν ως την κορυφή του Αϊνστάιν στηριγμένες στους Δημόκριτους και στους Κοπέρνικους. Μ' αυτή την έννοια ο μαρξισμός είναι "κτήμα εσαεί".

7. Η θεωρία του μαρξισμού δεν πρόφτασε να διατυπωθεί από τους ιδρυτές της με συστηματικό τρόπο, έξω μόνο από την περιοχή της οικονομικής επιστήμης, κι αυτή μερικά. Συχνά η έκθεση πάνω σε βασικότατους νόμους ή σε ολάκερο σύμπλεγμα από κεφαλαιώδεις ιδέες γίνεται σκόρπια ή διατυπώνεται σε συμπυκνωτικούς αφορισμούς. (Παράδειγμα: Ο ιστορικός υλισμός σε δυο σελίδες προλόγου στην "Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας"). Δεν υπάρχει όμως ως τώρα καμία, αναπτυγμένη από τους συνεχιστές, βασική του θεωρία που να μη βρίσκουμε τον πυρήνα της ξάστερο και με χημική καθαρότητα στα έργα των δυο ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού. Πάνω σ' αυτόν οικοδόμησαν έπειτα οι μεγάλοι καλλιεργητές της θεωρίας.

8. Και με τους τρεις νεότερους θεωρητικούς του επαναστατικού μαρξισμού, η πηγαία διδασκαλία ξεδιπλώνεται και πλουτίζεται από τα πορίσματα νέας έρευνας πάνω σε νέα ιστορική πείρα με όργανο την ίδια του μέθοδο. Έγινε μεγαλύτερη εμβάθυνση στη δουλειά των κινητήριων δυνάμεων και των νόμων της κίνησης από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, ξεχωριστά πάνω στους ιδιαίτερους νόμους της ιμπεριαλιστικής εποχής. Το δέντρο ριζοβόλησε βαθύτερα. Καινούργιοι λαμπροί κλάδοι ξεβλάστησαν απ' τον κορμό του. Κατά ένα γενικό τρόπο η συμβολή της Λούξεμπουργκ είναι η ανάπτυξη της θεωρίας για τη συσσώρευση με βάση τον πρώτο ιδίως τόμο από τους πίνακες του τρίτου τόμου του "Κεφαλαίου": μια βαθυστόχαστη έρευνα με σκοπό να δώσει ολοκληρωμένη μαρξιστική ερμηνεία για τα οικονομικά ιδίως φαινόμενα του ιμπεριαλισμού στις αρχές του 20ου αιώνα. Η κύρια συμβολή του Λένιν είναι η πιο πέρα επεξεργασία της μαρξικής θεωρίας για το κράτος, ιδιαίτερα της νεότερης δημοκρατίας, για το αγροτικό και εθνικό πρόβλημα σαν πρόβλημα ιδίως των συμμάχων του επαναστατικού προλεταριάτου (εδώ περιλαμβάνεται και το αποικιακό ζήτημα), της θεωρίας για την οικοδόμηση του επαναστατικού κόμματος του προλεταριάτου και για τη στρατηγική του. Αξιοσημείωτη είναι ακόμη του Ν. Λένιν η βασισμένη και στη μαρξιστική γνωσιοθεωρία του Joseph Dietzgen συμπληρωματική

προσπάθεια, ύστερ' από τη σχετική του Γ. Πλεχάνωφ, για την αποκατάσταση του διαλεκτικού ματεριαλισμού από τις επιρροές του ρεύματος "γυρισμός στον Κάντ" και για τη σύνδεση του με τα πορίσματα από τις νεότερες πρόοδες των φυσικών επιστημών ("Εμπειριοκριτικισμός και Ματεριαλισμός").

9. Ξεχωριστή θέση στην ιστορία της μαρξιστικής θεωρίας κρατεί ο Λεόν Νταβίντοβιτς Τρότσκι σα συνεχιστής των Μαρξ - Ένγκελς και, μετά το 1924, του Λένιν. Η έρευνα για το έργο του Τρότσκι σα θεωρητικού είναι καθήκον επίκαιρο και εξαιρετικής σημασίας. Ο Τρότσκι είναι ο θεωρητικός της "διαρκούς επανάστασης" στον 20ον αιώνα. Σαν τέτοιος εμβάθυνε και διατύπωσε μεγαλοφυώς τους νόμους της μαρξικής θεωρίας όσους διέπουνε α) τη σχέση της αστικής με την προλεταριακή επανάσταση β) το πέρασμα της επανάστασης από το εθνικό στο διεθνικό πλαίσιο, γ) τη μετατροπή της διεθνικής επανάστασης σε παγκόσμια (αξιοσημείωτη εδώ είναι η παραπέρα επεξεργασία της θεωρίας των κινητήριων δυνάμεων και της πορείας των επαναστάσεων στις καθυστερημένες, αποικιακές και μισοαποικιακές χώρες - Ρωσία 1917, κινέζικη επανάσταση 1925 - 1927: νόμος της "συνδυασμένης ανάπτυξης" σαν λογική συνέπεια του νόμου της "ανισομερής ανάπτυξης"), δ) τη στρατηγική και ταχτική του σύγχρονου εμφύλιου πολέμου¹, ε) τις οικονομικές και κοινωνιολογικές προϋποθέσεις στην κατάστροψη του σχεδίου της σοσιαλιστικής παραγωγής, στ) τους όρους και την πορεία του γραφειοκρατικού εκφυλισμού της προλεταριακής δικτατορίας σ' ένα απομονωμένο εθνικό κράτος.

10. Την ιδέα για τη "διαρκή επανάσταση" τη συνέλαβαν και τη διατύπωσαν με λακωνική συνοπτικότητα ο Μαρξ και ο Ένγκελς απ' αφορμή την επανάσταση του 1848 (Επιστολές στον Κούγκελμαν, Αλληλογραφία Μαρξ - Ένγκελς, Κομμουνιστικό Μανιφέστο, Πολιτική Διαθήκη του Ένγκελς). Η μελέτη της ρωσικής πείρας στις αρχές του 20ου αιώνα έδωσε τη δυνατότητα στον Λ. Τρότσκι να εφαρμόσει τη θεωρία σε μια συγκεκριμένη εθνική περίπτωση και, το σπουδαιότερο, να την επεξεργαστεί σε αδιάσπαστη συνοχή με όλα τα άλλα συστατικά της μαρξιστικής διδασκαλίας για τη σοσιαλιστική μεταμόρφωση της κοινωνίας: διεθνικότητα και παγκοσμιοότητα του κοινωνικοεπαναστατικού προτσέσου ("1905", "Διαρκής Επανάσταση", "Ιστορία της Ρωσικής Επανάστασης" ιδίως α' τόμος και δ'). Το θεωρητικό κατόρθωμα του Τρότσκι σα μαχόμενου μαρξιστή είναι η απόλυτη ενότητα της κριτικής - αναλυτικής και συνθετικής - σκέψης σε ό,τι αφορά τις αλληλοδιάδοχες φάσεις του θερμι-δωριανού - εθνικιστικού εκφυλισμού στην ΕΣΣΔ και την Κ.Δ. και της πάλης για την αναγέννηση του διεθνικού επαναστατικού κινήματος (Δ.Α.Α., 4η Διεθνής): Ολάκερη η πολιτική φιλολογία του Τρότσκι, σε κάθε της σημείο, δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα ξάστερο επιστημονικό συμπέρασμα, βγαλμένο με αδάμαστη συνέπεια από μίαν ενιαία, ατόφια θεωρία για τη διαρκή επανάσταση, εθνική, διεθνική, παγκόσμια, πριν και μετά από την κατάληψη της εξουσίας.

11. Θεωρούνε συνήθως τον Τρότσκι σαν τον θεωρητικό των φαινομένων της παρακμής της

προλεταριακής επανάστασης. Είναι εξίσου και ο θεωρητικός της ακμής. Κανένας ύστερ' από το Λένιν δεν έσπρωξε σε τόσο βάθος τη θεωρητική έρευνα των προβλημάτων της ανοικοδόμησης όσο ο Λ. Τρότσκι. Ξεχωριστή θέση παίρνει εδώ η σύλληψη, κατάσταση και αρχή της εκτέλεσης του οικονομικού σχεδίου ("Που βαδίζει η Ρωσία", "Πλατφόρμα του 1927", "Αντι - Στάλιν", Εισηγητικές του εργασίες στην Επιτροπή του Κρατικού Σχεδίου απ' το 1923). Καρποί της τροτσικικής έρευνας είναι οι νόμοι της "ψαλίδας" και της "σμίτσκας" που περάσανε στο διεθνές λεξιλόγιο. Ο Λένιν δεν έζησε για να επεξεργαστεί θεωρητικά τη νέα πείρα και ιδιαίτερα τις τόσο αντιφατικές μορφές που έμελλαν να πάρουν στην "απομονωμένη και καθυστερημένη" Ρωσία οι μεγαλοφυείς του διατυπώσεις για τη συμμαχία εργατών και χωρικών σαν ένα από τα στηρίγματα της προλεταριακής δικτατορίας.

12. Στον Τρότσκι χρωστάμε αναμφισβήτητα την πρώτη επιστημονική κοινωνιολογία της μετεπαναστατικής γραφειοκρατίας και μια πραγματικά επιστημονική ανάλυση για τον προοδευτικό εκφυλισμό του κυβερνώντος προλεταριακού κόμματος και κράτους (στα διάφορα στάδια τους): κεντρισμός -θερμιδώρ - βοναπαρτισμός. Εδώ η θεωρητική επεξεργασία της μαρξιστικής διδασκαλίας, κεντρισμένη από το πάθος της πολιτικής δράσης, φτάνει στο κορύφωμα της δημιουργίας της. Όλη η μαρξική φιλολογία μετά το θάνατο του Ένγκελς δεν έδωσε ακόμη άλλο έργο με τόση ενότητα σκέψης, βάθος ανάλυσης και αποκαλυπτικό φως σαν την "Προδομένη Επανάσταση".

13. Μέσα στην Κομμουνιστική Διεθνή της λενινικής περιόδου ο Λ. Τρότσκι ήταν γνωστός σαν ο "μεγάλος συγγραφέας" του "Τρομοκρατία και Κομμουνισμός" που λογαριαζόταν το πιο δυνατό από όλα του τα έργα ως τότε. Η αντίκρουση του ομότιτλου τίτλου του Κάουτσκι έχει στο πεδίο της θεωρίας μια ιδιαίτερη αξία σαν σπουδαία ενίσχυση της λενινικής ανάλυσης για την ιστορική χρεοκοπία των μεθόδων του αστικού κοινοβουλευτισμού και για τη στερέωση της νίκης της προλεταριακής εξουσίας ("Οι εκλογές για τη Συντακτική Εθνοσυνέλευση", "Ο Αποστάτης Κάουτσκι", Θέσεις για την αστική δημοκρατία του 2ου Συνεδρίου της Κ.Δ.). Ο Τρότσκι, ερευνώντας ειδικότερα τα πολιτικά προβλήματα του εμφύλιου πολέμου, αναλύει τις γενικές συνθήκες που γεννούν αναπότρεπτα την ανάγκη της επαναστατικής τρομοκρατίας και οδήγησαν στη Ρωσία στη διάλυση των αντισοβιετικών κομμάτων, μόλο που συμφερότερο θεωρητικά θα ήταν για τη σοσιαλιστική επανάσταση αν μπορούσε να στηριχτεί μόνο στις μεθόδους της δημοκρατίας. Αυτό αποτελεί μια έμμεση απάντηση στις σχετικές κριτικές της Ρόζας Λούξεμπουργκ στα 1918. Το αίτημα για την αποκατάσταση των "σοβιετικών κομμάτων" στη νομιμότητα σήμερα (Πρόγραμμα 4ης Διεθνούς για την ΕΣΣΔ) πηγάζει από το ίδιο το πνεύμα της λενινικής και τροτσικικής ανάλυσης εφαρμοσμένης στα νέα ιστορικά δεδομένα της χώρας ².

14. Ο Τρότσκι εγενίκευσε θεωρητικά όπως κανένας άλλος ως τώρα, τα ιδιαίτερα φαινόμενα της "κρίσης που ξεσπά μέσα στο προλεταριακό κόμμα την παραμονή του επαναστατικού πραξικοπήματος", καθώς και τα συμπτώματα της παθολογίας ³ του κομματικού οργανισμού γενικά και ειδικότερα στα χρόνια μιας μετεπαναστατικής παρακμής, δίνοντας μας και την κατάλληλη θεραπευτική ("Διδάγματα του Οχτώβρη", "Νέο Ρεύμα").

15. Η διδασκαλία του Λένιν είναι ό,τι ανώτερο έδωσε ο μαρξισμός για την ίδια του αποκατάσταση από τη ρεφορμιστική διαστροφή, για την εξήγηση γενικά των φαινομένων του ιμπεριαλισμού και των κοινωνικών επαναστάσεων του 20ου αιώνα, για την προετοιμασία, την πραγματοποίηση, τη στερέωση της σοσιαλιστικής νίκης και για το πρώτο, "ηρωικό" στάδιο της.

Η διδασκαλία του Τρότσκι είναι ότι ανώτερο έδωσε ο μαρξισμός στον 20ο αιώνα για την αναστήλωση του από τη ρεφορμιστική και εθνικομπολσεβικική (σταλινική) διαστροφή του, για τα φαινόμενα του ιμπεριαλισμού και των κοινωνικών επαναστάσεων της εποχής μας, για την προετοιμασία της προλεταριακής νίκης, για το πρώτο και για το δεύτερο στάδιο ύστερ' απ' αυτή ("σοβιετικό θερμιδώρ - βοναπαρτισμός"), τέλος για τις συνθήκες που καθορίζουνε τη λύση της μετεπαναστατικής κρίσης. Έτσι ο Τρότσκι είναι συνεχιστής και αναστηλωτής όχι μόνο του Μαρξ αλλά και του Λένιν.

16. Στα τέλη της ζωής του ο πρωτεργάτης της Ρωσικής Επανάστασης έγινε και ο ιστορικός της. Προοίμια της πολύτομης "Ιστορίας" του έχομε κιόλας από το 1918 και το 1923 ("Από την Οχτωβριανή Επανάσταση ως τη Συνθήκη του Μπρέστ - Λιτόφσκ", "Διδάγματα του Οχτώβρη"). Από ειδικούς στην "Critique Sociale" κ.ά. χαρακτηρίστηκε σαν μνημειώδες έργο της παγκόσμιας ιστοριογραφίας, εφάμιλλο και ανώτερο από το ιστορικό έργο του Θουκυδίδη, η πρώτη μετά τα ιστορικά έργα του Μαρξ καθαρά επιστημονική μελέτη μεγάλων ιστορικών γεγονότων. Δεν είναι υπερβολή. Το τροτσικό έργο μόνο με την "18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη" του Καρλ Μαρξ και τον "Πόλεμο των Χωρικών" του Ένγκελς μπορεί να συγκριθεί. Για πρώτη φορά από τότε μαρξιστής δίνει με τόσο πλήρη τρόπο το μέτρο της δύναμης που έχει η ιστορικοϋλιστική μέθοδο στο να αποκαλύπτει με τη λογική τους αλληλουχία όλες τις βαθύτερες ρίζες, αντικειμενικές και υποκειμενικές, του ιστορικού προτσέσου, χαράζοντας έτσι μια μεγαλειώδη συνθετική εικόνα της κρυμμένης στο σύμπλεγμα των συναφειών του ενότητας.

Ο Τρότσκι υπερέβαλε εδώ και αυτόν τον Κ. Κάουτσκι, που μ' αυτόν ο μαρξισμός έχει δώσει ένα πραγματικά κλασικό ιστορικό έργο, την "Καταγωγή του Χριστιανισμού". Ο Τρότσκι σαν ιστορικός παρουσιάζει σε βαθμό ανυπέρβλητο τη βαθυστόχαστη επεξεργασία του υλικού και την ικανότητα στην εύρεση του ουσιώδους, την εκπληκτική πολυμέρεια των απόψεων για τη μελέτη του κάθε μερικότερου θέματος και την ευχέρεια της σύλληψης του ιστορικού γίνεσθαι σαν συνόλου, τη δωρική μεγαλοπρέπεια της ζωντανής απλότητας και την κρυστάλλινη διαύγεια στην έκθεση και τέλος την ακαταγώνιστη αποδεικτική δύναμη της διαλεκτικής του⁴ που τα επιχειρήματα της πέφτουνε σαν καταπέλτες για τις

πατροπαράδοτες μέθοδες της αστικής ιστοριογραφίας. (Στον Κάουτσκι αντίθετα η έκθεση έχει συχνά φανερή σχολαστική τάση).

17. Ο Τρότσκι είναι ο πολυπλευρότερος μαρξιστής θεωρητικός που αγκάλιασε στο πεδίο των ερευνών του και τις ψηλότερες περιοχές του κοινωνικού εποικοδομήματος: φυλολογία, τέχνες, κουλτούρα γενικά (το πρώτο σχετικό έργο "Φιλολογία και Επανάσταση", οι πολεμικές του με τη μπουχαρινοσταλινική σχολή της "προλεταριακής τέχνης", τα πανφλέ του για τον Ουέλς κ.α.). Εδώ ο Τρότσκι είναι με μια έννοια συνεχιστής του Πλεχάνωφ που από πολλές απόψεις κι αυτόν τότε ξεπέρασε ιδίως στην οξύτητα της παρατήρησης, το πλάτος του ορίζοντα, την εγκυκλοπαιδική ευρυμάθεια και τη συναρπαστική γοητεία του συγγραφικού ύφους.

Σαν συγγραφέας γενικά ο Τρότσκι προσεγγίζει τα κλασικότερα μνημεία του μαρξικού ύφους δίνοντας μας ταυτόχρονα έναν ολότελα νέο δημιουργικό τύπο. Ιδιαίτερα τότε χαρακτηρίζουν: πολυμορφία της σύλληψης, σπάνια συμπύκνωση ιδεών σε πλοκή λόγου αττικά απέριτη, διάφανη και ρέουσα, επίμονο δούλεμα της φράσης, ίσαμε την καλλιτεχνική αρτιότητα, εκπληκτικός πλούτος των εικόνων που συνδυασμένος με τη λακωνική συντομία χύνει ξάφνου το άπλετο φως και στην πιο σύνθετη σκέψη για να την κάνει προσιτή και επαγωγό στον πιο απλό και στον πιο δύσκολο μαζί αναγνώστη. Συχνότατα οι σελίδες του Τρότσκι μας θαμπώνουνε σαν πραξιτελικά ανάγλυφα, ενώ το λεπτό σκώμμα του πολεμικού του επιγράμματος συντρίβει ανελέητα τον ιδεολογικό αντίπαλο με την αυτοκυρίαρχη μόνο δύναμη της αλήθειας. (Πολύ νωρίς τον Στάλιν τον είχε σκοτώσει το γελοίο, χάρη σε δυο - τρία πνευματώδη επιγράμματα του Τρότσκι).

18. Ο Τρότσκι ύφος - φιλόσοφος - άνθρωπος πραγματοποιεί το νέο ανθρώπινο τύπο, το σοσιαλιστή νεοανθρωπιστή της αυριανής κοινωνίας. Ανήκει στους λιγοστούς αγωνιζόμενους εργάτες του πνεύματος που έζησαν πέρα από την προϊστορία της ανθρωπότητας, πριν αυτή μπει στην καθαυτό ιστορία της. Για τη νέα προλεταριακή γενεά η "Ζωή μου" και ο "Λόγος στον Ιππόδρομο της Νέας Υόρκης" είναι αριστουργήματα σοσιαλιστικής παιδαγωγίας. Την υποβλητική τους δύναμη την ανυψώνει σε μεγάλο βαθμό το άφθονο εκεί μέσα επικό και δραματικό στοιχείο.

II

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ ΑΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΤΑΛΙΣΜΟΥ

19. Μια από τις σημαντικότερες συμβολές του Λ. Τρότσκι στη θεωρία του μαρξισμού είναι η συγκεκριμένη, με βάση τη ρωσική και διεθνική πείρα στον 20ον αιώνα, αναίρεση του φαταλισμού με όλες τις θεωρητικές και πολιτικές του συνέπειες. Εδώ ο Τρότσκι εχωρίστηκε αποφασιστικά από μια σειρά πραγματικούς ή αμφίβολου φίλους της μαρξιστικής αντιπολίτευσης των μπολσεβίκων - λενινιστών και της 4ης Διεθνούς.

20. Στην περιοχή του παρελθόντος κυριαρχεί ο αδυσώπητος νόμος της αιτιότητας. Δεν μπορούμε πια τίποτε να αλλάξουμε με την ενεργή μας επέμβαση. Όπως και στα φαινόμενα της φύσης τα ανεξάρτητα από τη θέληση μας, έτσι κι εδώ δεν μας μένει άλλο παρά να εξηγήσουμε, να βρούμε το "φυσικό νόμο" της αναπόφευγης εξέλιξης του (για να υποτάξουμε σ' αυτόνε τη δική μας πράξη κατόπι). Στην περιοχή όμως του κοινωνικού αύριο έχουμε το βασίλειο της "σχετικής ελευθερίας", της ενσυνείδητης μας επέμβασης.

Τούτη θάναί τόσο πιο σκόπιμη και σίγουρη όσο ακριβέστερα γνωρίσαμε τους νόμους του χτες. Ελευθερία = η εγνωσμένη αναγκαιότητα (Ενγκελς). Θα γίνει και το αύριο παρελθόν σε λίγο. Και δίχως άλλο η ενσυνείδητη επέμβαση μας θα είναι και αυτή αναπόφευγα αιτιασμένη από πρωτύτερους και ταυτόχρονους όρους. Μα ώσπου το παρελθόν να ξεφύγει απ' την κυριαρχία της "σχετικής ελευθερίας" μας, θα αληθεύει πάντα ο γνώμονας: "Οι φιλόσοφοι εξήγησαν έτσι ή αλλιώς τον κόσμο, το ζήτημα για μας είναι να τότε μεταβάλλουμε" (Μαρξ).

21. Όλες οι αναλύσεις του μαρξισμού πάνω στο ιστορικό τετελεσμένο γυρέψανε μέσα σ' αυτό, πρωτίστως, το "φυσικό νόμο" των κατοπινών κοινωνικών εξελίξεων. Ο νόμος αυτός θα γινόταν κατόπιν "οδηγός για δράση" στην επαναστατική τάξη.

Μυκτήρισαν ο Μαρξ και ο Ένγκελς την από καθέδρας σχολαστική και συντηρητική μεταφυσική θεώρηση (Spekulation) και της αρνήθηκαν το όνομα της επιστήμης. Όχι το νεκρό δόγμα αλλά το ζωντανό σύμπλεγμα της "θεώρησης" με την πράξη είναι της επιστήμης το θεμέλιο.

22. Όπως και οι άλλοι δυο μεγάλοι συνεχιστές, έτσι και ο Τρότσκι κάθε θεωρητική του ανάλυση την εστήριξε στην αδιάσπαστη ενότητα θεωρίας και επαναστατικής πράξης. Ο Τρότσκι είναι μαρξιστής στην πιο τέλεια σημασία του όρου.

23. Μια εκλεπτυσμένη παραλλαγή της ανατολίτικης μοιρολατρίας είναι όταν προβάλλουν τον εξακριβωμένο με τη μέθοδο των φυσικών επιστημών (naturwisseschaftlich) νόμο της

αναγκαίας αλληλοδιαδοχής των ιστορικών γεγονότων σαν επιχείρημα για "ν' αποδείξουνε" ότι είναι μάταιη και χιμαιρική η επαναστατική επέμβαση των ανθρώπων και των τάξεων για τη μεταμόρφωση του status quo κάθε φορά. Ο "νόμος" εδώ γίνεται μηχανικό σχήμα και ο επαναστατικός δυναμισμός της ζωής διαγράφεται με μια μονοκονδυλιά. Δογματισμός, μηχανική σχηματική σκέψη και φαταλισμός είναι αλληλένδετα και συμπαρακολουθήματα το ένα του άλλου.

24. Ο φαταλισμός σα νοοτροπία είναι από την ίδια του τη φύση ανίκανος να εγκλιματιστεί στο επαναστατικό προλεταριακό κίνημα. Γιατί είναι ασυμβίβαστος με τις γενικές συνθήκες της ζωής και της δράσης της επαναστατικής τάξης του νεότερου προλεταριάτου. Απηχήσεις μόνο της ακινητικής αυτής "θεωρίας" μπορεί κατά καιρούς να φέρουνε στο προλεταριάτο πολιτικοί παρακμίες, συνοδοιπόροι διανοούμενοι και μικροαστοί παραπλανημένοι στις γραμμές του, ιδίως σε περιόδους αντίδρασης.

25. Βαθύτατα αντιεπιστημονική αντίληψη ο φαταλισμός είναι αντίποδας του επαναστατικού μαρξισμού. Έμεινε φιλοσοφία ουσιωδώς συντηρητική ακόμη κι όταν θέλησε να ντύσει τον εαυτό του με επαναστατικές φράσεις.

Σε τελευταία ανάλυση εκείνο που χώρισε τη σοσιαλδημοκρατία από το μαρξισμό είναι ο φαταλισμός της. Αντίκρισε το νόμο της αναπότρεπτης σοσιαλιστικής μετατροπής σαν μοιραία ανεπαίσθητη συσσώρευση των στοιχείων της νέας κοινωνίας στους κόλπους της παλιάς απλά και μόνο, ενώ από την προοπτική της χάθηκε η κινητήρια δύναμη της αναπότρεπτης αυτής πορείας, η θέληση και η ενσυνείδητη πραχτική επιδίωξη της κοινωνικής επανάστασης. Αν έλειπε αυτός ο παράγοντας "δεν υπάρχει καμιά απόλυτα αδιέξοδη κατάσταση για τον καπιταλισμό" (Λένιν, 3ο Παγκόσμιο Συνέδριο της Κ.Δ.). Την πειστικότερη ανασκευή του φαταλισμού στα χρόνια μας την έδωσε η τροτσικική ανάλυση για τη διαρκή επανάσταση και ιδιαίτερα για το πρόβλημα της ΕΣΣΔ σε σχέση με τη Διεθνή Αριστερά και την 4η Διεθνή.

26. Η φαταλιστική μηχανικότητα έλειπε ολότελα από το νου της Λούξεμπουργκ στη, σφαλερή ωστόσο, πολεμική της το 1918 κατά του Λένιν και του Τρότσκι ("Οι σοσιαλιστές αν μείνουν στην εξουσία σε μια απομονωμένη Ρωσία δεν μπορούν παρά όλο λάθη να κάνουν στην πολιτική τους – auf dem Korf gestellt"). Η Ρόζα σκοτώθηκε επί κεφαλής της πάλης για τη διαρκή επανάσταση, για την επέχτασή της από τη Ρωσία στην Ευρώπη.

Αντίθετα, τα χαρακτηριστικά του φαταλισμού υπάρχουν ατόφια στο σχολαστικοθηκολογικό αντίκρισμα του εργατικού κινήματος από τον Πάνεκεκ και όλη την "Ολλανδική σχολή" (σύνθημά της: 4η Διεθνής από τα χρόνια κιόλας του Λένιν!). Η Ολλανδική σχολή διαλύθηκε χωρίς να δώσει τίποτε το αξιόλογο στο ευρωπαϊκό κίνημα της εργατικής

τάξης⁵ .

27. Η πρώτη αξιοσημείωτη παρανόηση των ιδεών του Τρότσκι προς τη φαταλιστική - μηχανική κατεύθυνση ήταν και η πρώτη πράξη αυτοκαταδίκης του γερμανικού "Λένινμπουντ". Οι αρχηγοί του Ούρμπανς και Ρουθ Φίσερ έκαμαν κιόλας πριν από το 1930 τη δογματική διατύπωση για το μοιραία τετελεσμένο εκφυλισμό της ρωσικής επανάστασης, για τον αστικό χαρακτήρα του σοβιετικού κράτους και έφτασαν στο συμπέρασμα για την ανάγκη μιας "νέας Διεθνούς" στηριγμένης στην αντίληψη ότι είναι ματαιοπονία κάθε πραχτική δράση για τη μεταρρύθμιση ΕΣΣΔ και Διεθνούς. Οι Ούρμπανς και Ρουθ Φίσερ σε λίγο εξαφανίζονταν από την πολιτική σκηνή και μαζί τους όλο το "Λένινμπουντ", η πιο μεγάλη εξωρωσική αντιπολιτευτική οργάνωση στα πρώτα χρόνια. Το παράδειγμα ξαναπαρουσιάστηκε σε σποραδικές περιπτώσεις "τροτσκιστών" που πολύ ή λίγο καιρό πριν απ' τον Τρότσκι κήρυξαν για "συντηρητική" την πάλη για τη μεταρρύθμιση της Κ.Δ. και της Σ.Ε. και ζήτησαν από τότε μια άλλη "Διεθνή" φαταλιστικά ντεφαιτιστική απέναντι στο εργατικό κράτος, για να "ετοιμάσει ένα καλύτερο μέλλον" αφού είναι μάταιος κάθε πολιτικός αγώνας προς το παρόν ⁶ .

28. Πάνω στην ίδια βάση γινότανε σε λίγο ο χωρισμός του Τρότσκι και της Ρωσικής Αριστεράς απ' το Μπορίς Σουβαρίν, κι αργότερα η καταδίκη της προπαγάνδας για τον "κόκκινο φασισμό" στην Αμερική. Η τροτσκική κριτική εκμηδένισε τη "θεωρία" που προσπαθήσανε να στήσουν στη Γαλλία ο λουξε-μπουργκίζων Laurat και ο αναρχοσυνδικαλιστής θεωρητικός Λουζόν, πως τάχα η νέα αστική τάξη έχει κιόλας εκκολληθεί σαν πεταλούδα μέσα από τη χρυσαλλίδα της σοβιετικής γραφειοκρατίας και κυριαρχεί κιόλας πριν από το 1930. Όλη η σχετική πολεμική του Τρότσκι και της Δ.Α.Α. με ιδιαίτερη επιμονή εξαίρει το συντηρητικό και αντιδραστικό χαρακτήρα που έχουνε τα τέτοιας λογής φανερώματα.

29. Στη σκέψη του Τρότσκι η ανάλυση για τις εξελίξεις στην ΕΣΣΔ δεν μπορεί ούτε για μια στιγμή να χωριστεί από τις ιδέες και τα συνθήματα με τα οποία διαδραματίζεται στη χώρα μια πολιτική πάλη πνιγμένη αλλά σφοδρότατη.

"Η ιστορία εδώ είναι ανακατεμένη με τη ζωντανή πολιτική". Οι "δ ο γ μ α τ ι σ τ έ ς δε θα μείνουνε ικανοποιημένοι" από τους "ατελείς", "δυνητικούς" ορισμούς του Τρότσκι για την ΕΣΣΔ. Αυτός δεν λέει "ναι - ναι", "ου - ου" και δεν παρουσιάζει "φόρμουλες κατηγορηματικές". Δεν είναι πάντοτε τόσο "απλό", "ξεκομμένο το περίγραμμα των ζητημάτων της κοινωνιολογίας". Όχι σχήματα με "συλλογιστική ακρίβεια" φτιασμένα. Ας μην παραμερίζουμε τα στοιχεία που αύριο μπορούν να ανατρέψουν τα σχήματα μας" τα λογικά, όσο ομορφοκομμένα κι αν είναι. "Περισσότερο από κάθε τι άλλο φοβόμαστε μήπως

παραβιάσουμε το δυναμισμό ενός κοινωνικού σχηματισμού που δεν έχει το προηγούμενο του και δεν γνωρίζει ανάλογα. Ο επιστημονικός και πολιτικός σκοπός που επιδιώκουμε δεν είναι να δώσουμε έναν τελειωμένο ορισμό σε μια πρόοδο που δεν έχει τελειώσει, αλλά να παρατηρήσουμε όλες τις φάσεις του φαινομένου, να δείξουμε καθαρά τις προοδευτικές και αντιδραστικές τάσεις του, ν' αποκαλύψουμε την αλληλενέργειά τους, να προβλέψουμε τις διάφορες πιθανές παραλλαγές της μελλοντικής ανάπτυξης και να βρούμε σ' αυτή την πρόβλεψη ένα στήριγμα για τη δράση".

30. Ο ισχυρισμός πως τάχα ο Τρότσκι ανακάλυψε κάποιο "νέο ιστορικό νόμο" διορθωτικό του μαρξισμού, που να διέπει τη μοιραία πορεία της προλεταριακής εξουσίας προς κάποιο γραφειοκρατικό αδιέξοδο, είναι απλώς άτυχη θεωρητική απόπειρα να σκεπαστεί ο φαταλισμός με τροτσικό ντύμα. Τα μαρξικά και λενινικά συμπεράσματα από την υπόθεση της "κοινωνικοποίησης στη βάση της αθλιότητας" (Μαρξ) και από την "πάλη για το ατομικά αναγκαίο" (Ενγκελς), που για ένα διάστημα συνεχίζεται μετά τη νίκη του προλεταριάτου, η "αναπότρεπτη στην πρώτη φάση του κομμουνισμού εφαρμογή του αστικού δικαίου" (Μαρξ: "Κριτική στο Πρόγραμμα του Γκότα - Ενγκελς: στη "Neue Zeit" για το Δίκαιο κ.λπ.) βρήκανε στη θεωρία του μπολσεβικισμού μια "οξύτερη" διατύπωση με την ιδέα του προσωρινού "αστικού κράτους δίχως αστική τάξη" ("Κράτος και Επανάσταση"). Συνοψίζονται τελικά στο τροτσικό αίτημα για ένα εργατικό κράτος "παρακινήτη της παραγωγής". Το Πρόγραμμα του Κόμματος των Μπολσεβίκων εδώ - "κράτος του ένοπλου προλεταριάτου", πάλη ενάντια στο γραφειοκρατικό κίνδυνο με τη βαθμιαία ανύψωση των διοικητικών ικανοτήτων της μάζας, ανακλητό και προλεταριακή μισθοδοσία υπαλλήλων κ.λπ. - έδειξε την πραχτική του ανεπάρκεια και ήρθε σε αντίθεση με την πραγματικότητα της μετεπαναστατικής Ρωσίας σ' ένα κατοπινό της ιστορικό στάδιο. Αν τελικά αποδείχτηκε ότι ο Λένιν και ο Τρότσκι "υποτιμήσανε" τις μελλοντικές δυσχέρειες, αυτό οφείλεται στη διεθνιστική προοπτική που αναγκαστικά χάραζε στην πολιτική τους η μαρξιστική θεωρία για τη διαρκή επανάσταση. Αυτά όμως ούτε για μια στιγμή δεν οδηγούν τον Τρότσκι στο να διατυπώσει κάποιας λογής "νέο νόμο" (εισαγωγικά βάζει ίσα - ίσα ο ίδιος στη λέξη που παρεκβατικά μεταχειρίζεται). Απλά και μόνο τον υποχρεώνουνε σα μαρξιστή των μεταλενινικών χρόνων να γονιμοποιήσει τη θεωρία με τη βοήθεια της ρωσικής πείρας για μια σκοπιμότερη δράση με αναπτυγμένα τα αρχικά θεωρητικά όπλα: Με τους "αστικούς κανόνες διανομής" είναι αδύνατη μια "αυτόματη" υπερνίκηση στη βάση μόνο των μέσων του παλιού μπολσεβικικού προγράμματος. Ο Λένιν στις παραμονές του θανάτου του προς αυτή την κατεύθυνση έκανε τις αγωνιώδεις του εκκλήσεις και προτάσεις ενάντια στις "γραφειοκρατικές τάσεις" που "θα φανερωθούνε και παντού αλλού μετά την προλεταριακή επανάσταση" (Τρότσκι). "Όσο πιο φτωχή είναι η κοινωνία η γεννημένη από την επανάσταση (και πιο μεγάλη η "έλλειψη γενικής κουλτούρας"), τόσο πιο επικίνδυνο μπορεί να γίνει για την ανάπτυξη του σοσιαλισμού το γραφειοκρατικό σύστημα". Σε τι βαθμό αυτή η δυνατότητα θα γίνει πραγματικότητα και ποιο σύστημα θα καταβάλει τελικά το άλλο είναι ζήτημα που το κρίνει η πάλη των ζωντανών δυνάμεων. Τούτη για το προλεταριάτο θα συντομέψει, αν είναι επιτυχής, ή θα επιβραδύνει, αν λαθέψει, τους ρυθμούς της σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης, πάνω στη βάση της ορθά ή σφαλικά αναλόγως σε κάθε χώρα διαπιστωμένης αντικειμενικής πραγματικότητας. Τα όρια που δεν μπορεί να ξεπεράσει ο δυναμισμός αυτής της πράξης, τα χάραξε ο διεθνικός

χαρακτήρας της σοσιαλιστικής επανάστασης. Μα κι αυτουνού η ουσία είναι ίσα - ίσα η πιο ριζική άρνηση του φαταλισμού.

31. Είναι μοιραία η τραγική λύση της αστικής παλινόρθωσης στο σοβιετικό δράμα και αναπότρεπτη η επαλήθευση του φαταλισμού πούβαλε τη μίζα του σ' αυτό το χρώμα; Ο τύπος του Ντοστογιέφσκι, με λαχτάρα μετρώντας το βουνό τις μάρκες που κέρδισε, κραυγάζει πως τόξερε ότι στο μαύρο θα πέσει η μπίλια. Η πάλη των τάξεων δεν είναι ρουλέτα. Αν η επαναστατική τάξη "ποντάρει" κι αυτή με κάποια έννοια -: επιστημονικός, μαρξιστικός προσανατολισμός της!-, ποτέ όμως στο μαύρο!, ωστόσο ο "πόντος" που θα βγει δεν είναι προκαθορισμένος από το κισμέτι, αλλά τότε βγάζουνε παλεύοντας οι τάξεις. "Πέραν του μαρξισμού"⁷ νόμισε πως πήγε ο Henri de Mann, αφού όμως πρώτα φαντάστηκε άνετα το Μαρξ σαν αδυσώπητο Ιεχωβά που με την ταφόπετρα κάποιων "νόμων" της θεωρίας του προκαθόρισε μια για πάντα όλα τα μέλλοντα να συμβούν στους ανθρώπους κι έκανε περιττή κάθε δικιά τους ενσυνείδητη επέμβαση.

32. Με τη μαρξιστική διαλεκτική της επαναστατικής πράξης απαντά κι ο Τρότσκι στο φαταλισμό για το πρόβλημα της ΕΣΣΔ. Επιφυλάσσει η ιστορία στην Οχτωβριανή Επανάσταση μια γιγαντιαία επανάληψη του δράματος της Κομμούνας;- Θάχουμε πολεμήσει σαν τους κομμουνάρους, θάχουμε σπουδάσει σαν τον Μαρξ. Και εμείς αύριο θα νικήσουμε αφήνοντας για σήμερα τον πανικόβλητο μικροαστό να μοιρολογεί φαταλιστικά την ιερεμιάδα του.

33. Η ίδια τροτσική λογική και στο πρόβλημα του παλιού και του νέου προσανατολισμού απέναντι στην Κ.Δ. Ο νέος προσανατολισμός δεν ξεπήδησε από την μεγαλοφυέστατη κεφαλή του κοσμοδιορθωτή. Στάθηκε η φυσική ιστορική συνέχεια και λογική συνέπεια του παλιού προσανατολισμού της μεταρρύθμισης.

Ο αρχειομαρξισμός σ' όλη την ιστορική εκείνη πάλη, απ' την αρχή της ως το τέλος της, δεν ήτανε με τον Τρότσκι, ας πήρε κάποτε τεχνητά το όνομα "αντιπολίτευση του Κ.Κ.Ε.". Να γιατί και "νέος προσανατολισμός" γι' αυτόν είναι το Α.Ε.Κ. και το τέλμα του: μπραντλεριανισμός.

Αυτή η ίδια η ιδέα του νέου κόμματος στην ΕΣΣΔ (και της νέας Διεθνούς) έκλεινε μέσα της αναγκαστικά το σκοπό της πολιτικής επανάστασης του προλεταριάτου κατά του θερμιδώρ-βοναπαρτισμού. Επρόκειτο όχι απλά για ένα νέο κόμμα, αλλά για νέο επαναστατικό κόμμα. Η ημερομηνία της και τυπικής διακήρυξης του συνθήματος "πολιτική επανάσταση" από το ρωσικό τμήμα και τη Διεθνή είναι δεύτερο ζήτημα. Συζητώντας ο Τρότσκι με παλιούς συναγωνιστές του δισταχτικούς ή αντίθετους στο νέο προσανατολισμό για το φόβο της αντεπανάστασης μέσα στο εργατικό κράτος, έλεγε πειστικότερα από τότε: Κιόλας έχουμε

εκεί πέρα τον εμφύλιο πόλεμο από το Στάλιν που ξεκαθαρίζει, καταδιώκει, εξορίζει, φυλακίζει, σκοτώνει χιλιάδες μπολσεβίκους.

34. Ο Τρότσκι αντέταξε ειδικότερα την επαναστατική διαλεκτική του μαρξισμού σε όσους θέλησαν να βάλουνε τη φαταλιστική φιλοσοφία, ντυμένη με τα αραχνούφανα της "αμερόληπτης αντικειμενικότητας", στην υπηρεσία της θερμιδωριανής γραφειοκρατίας: "Οι πιο έξυπνοι από τους "φίλους" δέχονται ν' αναγνωρίσουν, τουλάχιστο στις ιδιαίτερες συνομιλίες τους, ότι υπάρχουνε κηλίδες στο σοβιετικό ήλιο, αλλά αντικατασταίνουνε τη διαλεκτική με τη φαταλιστική ανάλυση και παρηγοριούνται λέγοντας πως ένας κάποιος γραφειοκρατικός εκφυλισμός ήταν αναπόφευγος. Καλά! Μα και η αντίσταση στο κακό δεν είναι λιγότερο αναπόφευγη. Η ιστορική ανάγκη έχει δυο άκρες: την αντίδραση και την πρόοδο. Η ιστορία μας διδάσκει ότι οι άνθρωποι και τα κόμματα που την παρακινούνε για αντίθετους σκοπούς καταντούνε στο τέλος να βρεθούν από τα δυο αντίθετα μέρη του οδοφράγματος.

35. Σε ποιο οδόφραγμα θα περάσει η νίκη κρίνεται κάθε φορά στη μάχη. Αυτή καθ' εαυτή μια ή περισσότερες ήττες δεν αποδειχνουνε πως ήτανε λάθος ν' αναλάβει τον αγώνα η νικημένη τάξη ούτε πάντοτε πως ήτανε λαθεμένες οι μορφές ή οι προοπτικές αυτού του αγώνα της. Η λυδία λίθος για τα όπλα της κριτικής είναι η κριτική των όπλων, για τις ιδέες η πράξη. Και στην κοινωνική ζωή τα πράγματα εξελίσσονται διαφορετικά παρά στις χημικές χοάνες και στα όργανα του αστεροσκόπου. Ο νόμος που κυβερνά την κίνηση των ιστορικών προοδευτικών δυνάμεων της ανθρώπινης κοινωνίας κλείνει μέσα του και τη δυνατότητα για προσωρινές ανυψώσεις και καταπτώσεις, ήττες μερικότερες σαν αναγκαίους μεταβατικούς σταθμούς του καθολικού ιστορικού προοδού για την απαραίτητη συσσώρευση της πείρας. Δίχως τη νικημένη Κομμούνα και την ήττα του 1905 θάταν αδύνατη η νίκη του Κόκκινου Οχτώβρη. Δίχως την πρώτη Διεθνή που διαλύθηκε και την Αριστερή Αντιπολίτευση που νικήθηκε στην πάλη της για τη μεταρρύθμιση της Κ.Δ. θάταν αδύνατη η 4η Διεθνής. Ο σοφός φαταλιστής θα θεσπίσει από το γραφείο του ένα διάταγμα με αναδρομική ισχύ για την καταδίκη του κινήματος της Κομμούνας. Ο Μαρξ θα το υμνήσει και θα το σπουδάσει. Για να ετοιμάσει τους Λένιν και τους Τρότσκιδες της Μπολσεβίκικης νίκης.

36. [Ένα αντίστοιχο του κοινωνιολογικού τούτου νόμου βρίσκουμε στις επιστήμες της φύσης. Κάθε ανακάλυψη ή εφεύρεση τους για να επαληθευτεί και να εφαρμοστεί ωφέλιμα για την ανθρωπότητα, χρειάστηκε πρώτα να περάσει από σειρά αποτυχημένες ψηλαφήσεις και απόπειρες, κάποτε από αίμα και εκατόμβες θυμάτων της επιστημονικής προόδου. Στην πάλη για να γνωρίσουμε και τιθασεύσουμε τα στοιχεία του εξωτερικού κόσμου ο δρόμος του ανθρώπου είναι ως τώρα στρωμένος με πολλές προσωρινές απογοητεύσεις, μόχθο και

θυσία. (Ένα κομμάτι της φύσης είναι και η κοινωνία). Όπως η επανάσταση, έτσι και η επιστήμη έχει την Εποποιία της, έχει και την Τραγωδία της. Στον "Προμηθέα" του Αισχύλου ο Μαρξ έβλεπε τον τύπο κάθε πραγματικής τραγωδίας].

37. Τους εκπρόσωπους του φαναλισμού "φίλους" ο Τρότσκι, μαζί με το Λένιν, τους αντίκρισε με ιδιαίτερη απέχθεια. Τους ονομάτισαν κι οι δυο "αστούς συντηρητικούς που φαντάζονται τον εαυτό τους για σοσιαλιστή" ("Προδομένη Επανάσταση"). Αυτό το χαρακτήρα διατηρεί ο φαναλισμός κι όταν ακόμη φλυαρεί με επαναστατικές φράσεις. Μόνο που τότε μπορεί, κάτω από ορισμένες συνθήκες και ως ένα βαθμό, να γίνει ζύμη ιδεολογικής αποσύνθεσης.

38. Μια μορφή κριτικής που αναίρεσε η διδασκαλία του Τρότσκι είναι η "αστική συντηρητική" υπόθεση πως από τα 1923 κιόλας ήτανε χαμένη η σοβιετική δημοκρατία στην ΕΣΣΔ και μοιραίος εκεί ο θρίαμβος του Θερμιδώρ και της αντεπανάστασης, άρα ματαιοπονία και όλη η πάλη των Ρώσων μαρξιστών για τη μεταρρύθμιση, αφού πραχτική επιτυχία από τέτοιο αγώνα δεν περίμεναν και όλη η υπόθεση ήταν απλά και μόνο "κήρυγμα για το μέλλον". Πρόκειται για την πιο παιδαριώδη παρανόηση της τροτσικικής διδασκαλίας από το φαναλισμό. Ο αβδηρίτης αδυνατεί να κατανοήσει τα γεγονότα όταν αυτά διαδραματίζονται κάτω από τη μύτη του. Φουσκωμένος όμως ύστερα με το θάρρος της άγνοιας αρχίζει να εξαποστέλλει στο παρελθόν τα νομοθετήματα του όταν πια το τετελεσμένο τον έχει θαμπώσει. Εννοείται πως και στις δυο περιπτώσεις αποδειχνεται ανίκανος να "μεταβάλει τον κόσμο".

39. Η ντεμανική διαστροφή στο μαρξισμό έγινε για τη διευκόλυνση της πολεμικής ενάντια του. Η φαναλιστική διαστροφή στη διδασκαλία του Τρότσκι έχει το μειονέκτημα να παρουσιάζεται κάποτε σαν αυθεντικός "τροτσικισμός".

40. Αχιλλεία φτέρνα του εγγελιανού υλιστή Λουδοβίκου Φούερμπαχ στάθηκε ότι δεν ήτανε αρκετά τέτοιος στο ζήτημα: θεωρία και πράξη. Δηλαδή ότι δεν μπορούσε να υπερνικήσει και τον εγγελιανισμό και τον παλιό (το μηχανικό) υλισμό. Διαμορφώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον ο άνθρωπος. Αλλά γίνεται και ο ίδιος με τη σειρά του από μαθητής παιδαγωγός της κοινωνίας. Υπό συνθήκες ανεξάρτητες από μας γίνεται η ιστορία. Αλλά οι άνθρωποι τήνε κάνουν.

41. Ο Λένιν αισθάνθηκε περισσότερο την ανάγκη να κάμει φιλοσοφία - και συγκεκριμένα τη μαρξιστική φιλοσοφία της θεωρίας και της πράξης - όταν τα βαλτονέρια άρχισαν να μυρίζουν τριγύρω του (πεσιμισμός, φιντεϊσμός κ.τ.τ. μετά το 1905).

42. Η δύναμη του θεωρητικού Τρότσκι είναι σ' αυτό: "επιστημονική πρόβλεψη για την επαναστατική δράση". Από δω κρέμονται στο μαρξισμό όλοι οι νόμοι και οι προφήτες.

43. Ο φαταλιστής προφήτης δεν μπορεί να παρουσιαστεί σαν οπαδός του Τρότσκι χωρίς να κάνει επάνω του ότι η Δαλιδά στο Σαμψών. Το δυνατότερο στοιχείο της διδασκαλίας γίνεται το ασθενέστερο της. Ο Τρότσκι καταντά Κάουτσκι με κόκκινο σκούφο.

44. Από τη φύση του κάθε φαταλισμός δεν είναι μόνο άπραγος αλλά και απαισιόδοξος. Σ' όλα τα θρησκευτικά δόγματα της μοιρολατρίας η Ειμαρμένη τα τυχόν αγαθά της τα επιφυλάσσει μόνο για τον άλλο κόσμο. Σε τούτον είναι η "κοιλιάς των δακρύων" ("Jammertal" – Schopenhauer).

Στην πολιτική η φαταλιστική απαισιοδοξία είναι η ηττοπάθεια. Μοιρολογήτρα μοιρολάτρισσα είναι κι ο ντεφαιτιστής που έχασε το ιδεολογικό του έρμα στο εργατικό κίνημα.

45. Μαρξισμός (και ένα μέρος του σήμερα είναι του Τρότσκι η διδασκαλία) και φαταλισμός αλληλοαποκλείονται απολύτως. Εδώ είναι ο βάλτος που σήπεται, εκεί η ταραγμένη θάλασσα. Εδώ ακούονται κοάσματα, εκεί ο βρόντος της ατμομηχανής που τρέχει με ίλιγγο. Κάποτε ο οδηγός με το θερμαστή κατεβάζουν το μοχλό της ταχύτητας και ετοιμάζουν τις φωτιές τους. Αυτό δεν θα εμποδίσει τη μηχανή να φτάσει. Ίσα -ίσα το αντίθετο.

Π. Πουλιόπουλος

Πρώ τη επέτειο του θανάτου του Τρότσκι

(Το κείμενο αυτό για πρώτη φορά είδε το φως της δημοσιότητας σε ειδικό "Δελτίο" του πυρήνα Ακροναυπλίας της ΕΟΚΑΕ στις 21 Αυγούστου 1941, με χειρόγραφη μορφή. Το 1945 τυπώθηκε σαν προλογικό κείμενο στην έκδοση του μεταφρασμένου από τον Π.Π. βιβλίου του Τρότσκι "Η Προδομένη Επανάσταση").

Παραπομπές Κειμένου:

[1] Απ' τα μαθήματα του στη Στρατιωτική Ακαδημία της Μόσχας και τις διαλέξεις του στα στελέχη του Κόκκινου Στρατού για τα γενικά και ειδικότερα ζητήματα του εμφυλίου πολέμου και την τεχνική του επαϋναστατικού πραξικοπήματος μικρό μέρος βγήκε και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες..

[2] Τα κόμματα μενσεβίκων και σοσιαλεπαναστών στον εμφύλιο πόλεμο έπαψαν να είναι σοβιετικά και γίνανε κόμματα αντισοβιετικά περνώντας στη λευκή αντεπανάσταση και στην υπηρεσία των ξένων ιμπεριαλιστών.

[3] Αφελής παρανόηση της τροτσικικής σκέψης θάπαιρνε τέτοια συμπτώματα (φραξιονιστικός διασκορπισμός γενικά) για κανονικό ομαλό καθεστώς στο Κόμμα. Η παθολογία τότε θα θεωρούνταν φυσιολογία και η θεραπευτική θα παραμεριζόταν σαν άχρηστη.

[4] Πολλές φορές από πνευματικές κορυφές του αστικού κόσμου ακούστηκαν πράγματα ανάλογα με εκείνο του Έλληνα ακαδημαϊκού, που διαβάσε την εξιστόρηση του Τρότσκι για τα γεγονότα της Γεωργίας ("Ανάμεσα στην Επανάσταση και στον Ιμπεριαλισμό") έσπευδε να γράψει σε μια εφημερίδα των Αθηνών: "Προς Θεού, μη διαβάζετε Τρότσκι! Επείσθητε!".

[5] Τις αρνητικές μόνο πλευρές που είχε ιδιαίτερα το "μορφωτικοστελεχοποιητικό" έργο της Ολλανδικής σχολής παρουσιάσανε στην Ελλάδα, έξω απ' το εργατικό κίνημα και ενάντια του, δυο διανοούμενοι ησυχαστές, ο Τζουλάτι και ο Βίττας με τους κλειστούς "μαιάνδρους" του αρχαιομαρξισμού από το 1923.

[6] Ρωμέϊκη παραλλαγή του είδους είδε το φως στις αρχές του 1933 στη "Σημαία του Κομμουνισμού". Καλούσε "προδρομικά" τον Τρότσκι για μια "νέα Διεθνή" της γενικής απόγνωσης και του καθολικού ντε-φαιτισμού. Καρπός φυσικός: η πολιτική διάλυση και το ντεφαιτιστικό παραμλητό του 1937 - 1941.

[7] Το "Πέραν του Μαρξισμού", η "Ψυχολογία του Σοσιαλισμού" και το περίφημο "Πλάνο" είναι τα ευαγγέλια του ντεμανικού "μεταμαρξισμού". Αρχικό πρότυπο, όπως συνέβη πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις είναι οι "Προϋποθέσεις του Σοσιαλισμού" του Ε. Μπερνστάϊν απ' τα τέλη του 19ου αιώνα.
